

Lze motivovat dnešní děti k trávení volného času bez počítače?

Není zřejmě třeba polemizovat nad tím, jak významnou roli hraje volný čas v životě člověka, a o to více dítěte. Nabízí dospívajícímu jedinci možnost se seberealizovat, rozvíjet své zájmy, navazovat důležité sociální vztahy; podílí se na formování hodnotového žebříčku a celkovém rozvoji osobnosti jedince. V mnoha aspektech má pro dítě větší význam než škola, protože ta „svazuje“ povinností a formálností – ne vždy je investice školního vzdělávání úměrná efektu osvojených vědomostí a dovedností. Ve volném čase si dítě naopak volí (resp. mělo by, aby byla naplněna podstata volného času) aktivity a možnosti seberealizace ze svého vnitřního popudu a zájmu, stejně tak to, s kým chce svůj čas volna trávit, koho přijme jako autoritu v podobě volnočasového pedagoga nebo v jakém prostředí se bude cítit nejlépe. To také naznačuje, že pokud jsou všechny tyto faktory nastaveny pozitivně, dopad na rozvoj osobnosti dítěte a jeho úspěšnou socializaci může být výrazně hlubší než podobně tematicky orientovaná výuka ve škole.

Není ovšem samo sebou, že všechny podněty z volného času mohou být pro dítě pozitivní. Čím je mladší, tím více potřebuje vést, motivovat, ukázat možnosti, jak trávit volný čas a rozvíjet svůj zájem. Dítě se musí postupně naučit chápat čas volna jako určitou hodnotu se svým potenciálem pro vlastní seberealizaci a seberozvoj. Je nasnadě, že klíčovou roli v tom, jak budou děti trávit svůj volný čas, sehrávají rodiče. Ti by měli být potřebným vzorem, od kterého dítě v procesu nápodoby přebírá vzorce chování, názory, hodnoty. Životní styl rodiny, množství a kvalita trávení volného času s dětmi, adekvátní stimuly pro zajímavé, rozvíjející a obohacující aktivity odpovídající věku a zájmu dítěte, to vše se promítá do utváření vztahu k volnému času, schopnosti ho oceňovat a smysluplně využívat. Bude-li rodina ve své výchovné funkci selhávat, nebudou-li vytvořeny potřebné sociální a citové vazby, dítě je přirozeně bude vyhledávat jinde a to může být pro další život a úspěšnost socializace významně rizikové. Každý jedinec má potřebu někam patřit, být akceptován, pochválen, mít možnost se seberealizovat a zažít úspěch – to umožňuje jak rodina, tak také volný čas se svým potenciálem.

Rodinná výchova se s narůstajícím věkem dítěte postupně prolíná s dalšími činiteli, kteří dospívajícího jedince zásadněji ovlivňují. Významný je vliv lokálního prostředí, kde dítě vyrůstá, školy, vrstevnické skupiny, v dnešní době ale také médií a dalších technických vymožeností. To s sebou přináší nejen pozitivní možnosti jako dostupnost informací, oživení výuky a možnosti trávení volného času, tak řadu rizik. Děti stále více času tráví s iPody, tablety či při komunikaci s „přáteli“ přes sociální sítě („face to facebook“) než na hřišti, v kroužcích nebo jen „venku“. Je to dostupnější a nemusí se vynaložit tolik úsilí jako obléct se a jít za kamarády ven. Není to optimální situace, protože pro zdravý tělesný, psychický i sociální vývoj dítě potřebuje také pohyb a „zdravé“, nikoli virtuální sociální vztahy. Nemůžeme sice zajistit, aby v dnešním světě dítě existovalo bez počítače, ten by však neměl zahltit většinu volného času. Vybízí se tedy otázka, jak dostat dnešní děti od všech technických vymožeností více do přírody, parku nebo na hřiště? Cestou může být třeba nápad rybářů ze západních Čech, kteří nabídli dětem od šesti do patnácti let povolenku k rybolovu na rok zdarma a byli překvapeni několikanásobně zvýšeným zájmem o rybaření! Ne všem tato záliba vydrží, lze ale předpokládat, že mnohým chvíle strávené u vody, vzrušující očekávání záběru od ryby nebo její zdolávání natolik učarují, že jim tento koníček přetrvá možná až do dospělosti. Je tedy třeba dětem zprostředkovat něco nového, zážitky, které se svým pomyslným háčkem zachytí v duši dítěte a ono dostane potřebný impuls trávit svůj volný čas také jinak, než jen ve virtuálním světě nebo u interaktivní obrazovky. Tyto zážitky dospívajícím ale musí někdo zprostředkovat, investovat do dětí svůj čas, a můžeme to být jen my, dospělí.

Tomáš Čech

doc. PhDr. Tomáš Čech, Ph.D.

předseda České pedagogické společnosti
Pedagogická fakulta MU
Poříčí 7, 603 00 Brno
cech@ped.muni.cz